

נושא: המקאמה ובני סוגה

ד"ר אוריה כפיר

מקורות ראשוניים

כל היצירות מתוך האנתולוגיה של חים שירמן: השירה העברית בספרד ובפרובאנס.

1. שלמה אבן צקבל

מבוא + נאום אשר בן יהודה (כרך 1 חלק ב, עמ' 554-565)

2. יוסף אבן זבארה

מבוא + מתוך ספר השעשועים:

1. (זבארה עוזב את מולדתו בחברת עינן הנטש) איש היה בארץ ברצלונה

2. (האריה והשועל) האריה היה אוהב את השועל בכל לבבו

(כרך 2 חלק א, עמ' 11-17)

3. יהודה אלחריזי

מבוא + מתוך ספר תחכמוני:

1. (משוררי ספרד) נאום הימן האזרחי- נטיתי ליבי בימי נערותי

2. (הנישואין) נאום הימן האזרחי- חניתי בתבץ

(כרך 2 חלק א, עמ' 97-122)

4. יהודה אבן שבתאי

מבוא + מתוך מנחת יהודה שונא הנשים:

1. (חזון תחכמוני הזקן) אמר תחכמוני המופלא

2. (זרח פותח בתעמולה נגד הנישואים) ויכל תחכמוני לצוות את בנו.

(כרך 2 חלק א, עמ' 67-74)

5. יעקב בן אלעזר

מבוא + מתוך ספר המשלים:

(מעשה בישפה ושתי אהובותיו) נאום למאול בן איתאל: ויהי כאשר ירדו המלכים...

מתוך "כלילה ודימנה":

(האשה הנואפת) וישכם (הנזיר) בבקר אל קריה אחרת...

(כרך 2 חלק א, עמ' 207-234)

6. אברהם בן תסדאי

מבוא + מתוך ספר בן המלך והנזיר:

1. (המלך מנסה לסכל את גזירת הגורל) ויהי לתקופת השנה...

2. (בן המלך תוהה על סודות הכיליון והמוות) ויצמח בן המלך ביפי ההוד...

(כרך 2 חלק א עמ' 238-243)

7. שם טוב פליקירה

מבוא+ מתוך ספר המבקש :

1. (פלאי הרפואה) ויהי כאשר כלו תוכחות המבקש

2. (גורלו של היהודי) הישמח היהודי האמלל?

(כרך 2 חלק א עמ' 329-334)

8. יצחק אבן סהולה

מבוא+ מתוך ספר "משל הקדמוני":

1. (מעשה באדם שמוחו נתיבש) אמרו הקדמונים ופותרי הדמיונים

2. (השודד והנוזיר) היה איש אחד בארץ התימני

(כרך 2 חלק ב עמ' 249-366)

9. קלונימוס בן קלונימוס

מבוא+ מתוך אבן בחן :

1. (מה טוב גורלה של אישה) כמה לקה באצבע, וכמה בחרפה ישבע...

2. (פורים) ובארבעה עשר לחודש אדר, בחורי ישראל לכבוד ולהדר

(כרך 2 חלק ב עמ' 499-504)

10. דון וידל בנבנשת

מבוא+ מליצת עופר ודינה (כל החלקים, סך הכול ארבעה)

מבוא- כרך 2 חלק ב עמ' 592-594

המליצה- 603-619

מחקרים:

1. על הז'אנר ואתגריו העיקריים

- דן פגיס. "המקאמה העברית ובני סוגה בספרד", **חידוש ומסורת בשירת החול העברית**, ירושלים: כתר, 1976 עמ' 199-244 (45 עמ')

- דן פגיס. "פנים מתחלפות בסיפור העברי המחורז בימי הביניים", **השיר דבור על אופניו: מחקרים ומסות בשירה העברית של ימי הביניים**, ירושלים: הוצאת מאגנס, 1993, עמ' 62-80 (18 עמ')

- רויטל יפת-רפאל. "הקדמת המחבר" במקאמה ובנות סוגה", **בקורת ופרשנות 39** (תשס"ז), עמ' 125-168 (43 עמ')

- Rina Drory. "The maqama," María Rosa Menocal, Raymond P. Scheindlin, and Michael Sells (eds.), *The Literature of Al-Andalus*, Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2000, pp. 190-210 (עמ' 20)

2. רקע היסטורי-תקופתי על הספרות העברית בספרד אחרי תור הזהב

- רינה דרורי. "ההקשר הסמוי מן העין: על תוצרים ספרותיים של מפגש תלת תרבותי בימי הביניים", **פעמים** 48-47 (תשנ"א), עמ' 7-28 (21 עמ'),
- (הפריט הראשון של פגיס לעיל)

3. המקאמה הערבית הקלאסית: אלהמד'אני ואלחרירי

- שלמה דב גויטיין. "המקאמה והמחברת", **מחברות לספרות** ה (תשי"א), עמ' 26-40 (14 עמ')
- מתי הוס. "לא היה ולא נברא: עיון משווה במעמד הבדיון במקאמה העברית והערבית", **מחקרי ירושלים בספרות העברית** יח (תשס"א), עמ' 57-104 (47 עמ')

4. בין ספרות ערבית, ספרות רומאנית וספרות מן המזרח הרחוק

- יוסף יהלום, "מקאמה רומנסית: מקומו של ינאום טוביה בן צדקיה' בתולדות המקאמה העברית", **היספניה יודאיקה** 10 (תשע"ד), עמ' קיג-קכח (15 עמ')
- ראובן שיינדלין. "סיפורי האהבה של יעקב בן אלעזר: בין ספרות ערבית לספרות רומנס", **הקונגרס העולמי למדעי היהדות** 11, ג, כרך 3 (תשנ"ג), עמ' 16-20 (4 עמ')

- Rosen, Tova. "Love and race in a thirteenth-century romance in Hebrew, with a translation of 'The Story of Maskil and Peninah' by Jacob ben El'azar," *Florilegium* 23, 1 (2006), pp. 155-172 (עמודים 17)

- אילת אטינגר. "פילוסופיה מעשית' כאידיאולוגיה בספר 'בן המלך והנזיר' לאבן חסדאי, **פולקלור ואידיאולוגיה** (תשע"ד), עמ' 47-70 (23 עמ')
- רויטל יפת-רפאל, **מטמון משלים**, רמת גן: הוצאת אוניברסיטת בר-אילן, עמ' 34-48, 70-78. (22 עמ')

5. פרספקטיבות שונות על אותה היצירה

על **נאום אשר בן יהודה של שלמה אבן צקבל**:

- Raymond Scheindlin, "Fawns of the palace and fawns of the field," *Prooftexts* 6, 3 (1986), pp. 189-203 (עמ' 14)

- טובה רוזן, "כלי גבר, שמלת אשה: גבולות ופריצתם", **ציד הצביה: קריאה מגדרית בספרות העברית מימי הביניים**, תל אביב: ההוצאה לאור של אוניברסיטת תל אביב, 2006, עמ' 231-259, ובעיקר 234-238 (32 עמ')
- מתי הוס, "השתקפות ביקורתו של יהודה הלוי על התרבות החצרנית בינאום אשר בן יהודה' לשלמה אבן צקבל", **מכאן יא ואיל פריזנטי** ו (תשע"ב; אות לטובה), עמ' 135-160 (25 עמ')
- עידית עינת-נוב, "אי הוודאות כעיקרון פואטי: קריאה בינאום אשר בן יהודה' לשלמה אבן צקבל", **תרביץ** פב, ג (תשע"ד), עמ' 469-492 (23 עמ')

על **ספר שעשועים של אבן זבארה**:

- דישון, יהודית. **ספר שעשועים ליוסף בן מאיר אבן זבארה**, ירושלים: הוצאת ראובן מס, 1985, עמ' 30-7 (23 עמודים)
- שיינדלין, ראובן. "'ספר השעשועים' - מקאמה או 'רומן התחנכות' ימיביניימי?, **הדאר** 65, לח (תשמ"ז), עמ' 26-29 (3 עמ')